

Lehké mentální postižení

Terminologická východiska

Terminologická vymezení

- Termín mentální retardace – v současné době je tento termín vnímám jako společensky neúnosný (MKN ?), 2018 nová klasifikace
- Termín mentální postižení – termín se považuje u nás za zastřešující v oblasti problematiky mentálního postižení
- Osoba, dítě, žák s mentálním postižením

Terminologická vymezení

- Nová terminologie – problémy v učení, poruchy učení, výukové obtíže, těžkosti – tyto termíny (převzaté z anglické terminologie) nejsou zatím v české speciální pedagogice využívány

Vymezení pojmu oslabení kognitivního výkonu

- Snížení výkonnosti, které není na úrovni mentálního postižení (mentální retardace), ale přesto znevýhodňuje žáka při vzdělávání a indikuje podpůrná opatření edukativního charakteru.
- Variabilní profil dílčích deficitů – deficit dílčích funkcí (Sindelárová), deficit kognitivních funkcí (Feuerstein)
- Poruchami učení – komplexní oslabení v oblasti nabývání vědomostí.
- Nutnost diagnostikovat etiologii (dědičnost, nedostatek podnětů, sociální znevýhodnění, osobnostní předpoklady žáka atd.).

Klasifikace mentálního postižení

- MKN (ICD) vydaná SZO (WHO), platná 10. revize, verze z roku 2013, revize, kategorie F Nemoci duševní a poruchy chování (F00-F99), Mentální retardace F70-F79, stupně mentální retardace
- 11. revize MKN – 18.6.2018, schvalovací proces 2019, překlady a platnost v jednotlivých zemích se očekává od 1.1.2022

Klasifikace mentálního postižení

- Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví – MKF (International Classification of Functioning, Disability and Health – ICF).
- Nejnovější klasifikace, která by měla být využívána shodně ve školství, v oblasti sociální péče a ve zdravotnictví .
- Od července 2010 je ve zdravotnictví obligatorní (závazný, povinný) pro rehabilitační, posudkové a praktické lékaře a pro ostatní členy multidisciplinárních týmů, kteří se zabývají osobami s disabilitou.

Klasifikace mentálního postižení

- V oblasti speciálního školství je tato klasifikace využívána zejména ve školských poradenských zařízeních určených pro potřeby dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Na podkladě metodologie MKF vytvořil tým autorů pod vedením Milana Valenty manuál činnosti odborného pracovníka SPC pro posuzování speciálních vzdělávacích potřeb žáka (Valenta, M., 2012). Pro oblast speciálněpedagogické diagnostiky psychopedické je to část manuálu „Katalogu posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb“, „Diagnostické domény pro žáky s mentálním postižením“.

Klasifikace mentálního postižení

- Klasifikace dle etiologie
- Symptomatologická klasifikace
- Klasifikace dle vývojových období

Modely mentálního postižení

- LIMITAČNÍ model
- POPISNÝ model
- EKOLOGICKÝ model

Modely mentálního postižení limitační

- Limitační model – definuje MP z hlediska podprůměrného obecného intelektového fungování a nedostatečného adaptačního chování. Vychází z lékařsko-legislativních názorů na lidi s MP. Diagnostika je postavena na zjišťování intelektové úrovně měřené testem inteligence a posuzováním adaptivního chování vzhledem k prostředí, kde člověk žije a vzhledem k normě věku.
- Je to vzhledem k současné situaci inkluze osob s MP do společnosti překonaný model.

Modely mentálního postižení

popisný

- Popisný model – snaží se předcházet negativním jevům, které vyplývají z používání diagnóz k popisu člověka – stigmatizací, budováním předsudků, zjednodušenému vnímání člověka. Model se snaží konkrétně a věcně popsat v čem se mentální postižení projevuje v běžném každodenním životě a jaký v něm má význam.

Modely mentálního postižení ekologický

- Ekologický model – souvisí se sílícími integračními snahami osob s MP do společnosti. MP není absolutním znakem, ale je dána dynamickou interakcí mezi charakteristikou jedince a charakterem prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje. Tento model je postaven na třech pilířích, jejichž popis je nutný k pochopení konkrétního člověka s MP.

Modely mentálního postižení pilíře ekologického modelu

- **Kompetence** - popisuje co jedinec dokáže, co umí, možnosti jeho budoucího rozvoje. K tzv. pozitivní diagnostice, ve které se popisují jedincovy silné stránky, je zde připojen odhad možnosti v rozvoji jedince v souvislosti s následujícími dvěma pilíři.
- **Prostředí** – určuje podmínky, ve kterých člověk s MP bude žít, učit se, pracovat a setkávat se s ostatními lidmi.
- **Fungování** – je definováno jako stupeň podpory, kterou člověk s MP potřebuje, aby mohl ve výše definovaném prostředí fungovat (4 stupně podpory – občasná, omezená, rozsáhlá a pervazivní).

Poradenské služby

- Legislativní norma - vyhláška č. 72/2005 Sb. ve znění pozdějších předpisů (novela vyhlášky je č.197/2016 Sb.)
- Poskytování poradenských služeb §1,
- účel poradenských služeb §2,
- školská poradenská zařízení §3,
- další dokumentace §4,
- poradna §5,
- centrum §6,
- škola §7,
- poskytování poradenských služeb za úplatu §8.

Přílohy

- Př. č. 1: Standardní činnosti poraden
- Př. č. 2: Standardní činnosti center
- Př. č. 3: Standardní činnosti školy
- Př. č. 4: Standardní činnosti pedagogických a dalších pracovníků zajišťující poradenské služby ve školských poradenských zařízeních

Příloha č. 5 k vyhlášce č. 72/2005 Sb.

Informovaný souhlas s poskytnutím poradenské služby a se zpracováním a uchováním osobních údajů ve školském poradenském zařízení

Povinná školní docházka

- Individuální inkluze
- Skupinová inkluze
- Segregace ve škole dle § 16, odst. 9 ŠZ
- Obsah vzdělávání – RVP ZV obsah vzdělávání je dán upraveným RVP ZV platný od 1.9.2017

RVP ZV platný od 1.9.2017

- Běžné základní školy uvedly své školní programy do souladu s upraveným RVP ZV do 1. 9. 2018.
- Školy nebo třídy, jejichž ŠVP bylo vydáno v souladu s přílohou pro žáky s LMP, uvedou své ŠVP do souladu s upraveným RVP ZV do 1. 9. 2018.
- Do doby uvedení ŠVP do souladu s upraveným RVP ZV upravuje škola podmínky vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením podle jejich speciálních vzdělávacích potřeb a vychází přitom z původního RVP ZV. Výjimkou jsou žáci s LMP na 2. stupni základních škol, kteří dokončí své vzdělávání podle dosavadních ŠVP.

Speciálněpedagogická diagnostika psychopedická

- Diagnostika ve speciální pedagogice
- Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu mentálního postižení nebo oslabení kognitivního výkonu
- Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb
- Diagnostické domény pro žáky s mentálním postižením

Didaktické zásady

Didaktické zásady jsou všeobecné požadavky, které v soulase s cíli výchovy a vzdělávání a v soulase se zákonitostmi vyučovacího procesu určují charakter vyučování.

Zásada názornosti, přiměřenosti, soustavnosti, trvalosti, uvědomělosti a aktivity žáků, zásada individuálního přístupu k žákům, zásada spojení teorie s praxí.

Metody

Metody prevence – primární, sekundární, terciární

Výzkumné metody – pozorování, škálování, dotazník, rozhovor, experiment

Speciálněpedagogické metody – reedukace, kompenzace, rehabilitace

Výukové (didaktické) metody

Výuková metoda je cesta po níž jde učitel se žákem, aby dosáhl vyučovacího cíle.

Metodologie je nauka o metodách a jejich využití.

Metodika je soubor použitých metod a postupů.

Metody používané v rámci vyučovacího procesu

Motivační – úvodní (motivační vyprávění, motivační rozhovor, demonstrace), průběžné (orientační otázky, aktualizace učiva, následná demonstrace)

Expoziční –

metody přímého přenosu poznatků, monologické, vyprávění, popis, instruktáž

metody zprostředkovaného přenosu poznatků

Metody demonstrační ve struktuře vnímání, zpracování vnímaného materiálu, metoda dlouhodobého pozorování

Metody pracovní – nácvik dovedností a návyků, praktická práce, manipulační práce, veřejně prospěšné práce

Dramatické metody – těží z dětské hry, dramatizace textů

Metody používané v rámci vyučovacího procesu

- Metody fixační – zaměřené na opakování a procvičování učiva, metody opakování vědomostí – metoda otázek a odpovědí, demonstrace, samostatné práce s textem, pětiminutovky, domácí práce.

Metody diagnostické – pozorování

Metody klasifikační – hodnocení žáka, komplexnost, analýza žákovských prací, písemné práce, didaktické testy

Vyučovací formy

Vyučovací forma (organizační forma výuky) je chápána jako vnější stránka vyučovacích metod a uspořádání výuky v určité vzdělávací instituci.

Základní vyučovací forma je vyučovací hodina.

Vyučovací jednotka – není dodržen limit 45 minut, vyučovací blok, exkurze, vycházka, výlet.

Typy vyučovacích hodin

Hodina výkladu nového učiva

Hodina opakování a fixace učiva

Hodina hodnocení žáka

Kombinovaná hodina

Organizační formy práce:

Frontální (hromadná) práce

Skupinová práce

Individuální práce

Projektová výuka

Příprava učitele na vyučovací hodinu